

نقش خانه‌های دوم بر توسعه‌ی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سمیرم، روستای ونک)

محمود مرادی^۱

استادیار گروه جغرافیای دانشگاه پیام نور

حمید بحیرایی

دانشجوی دکترای تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

سارا قهرمانی

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۷/۲۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۵/۱۴

چکیده

با ورود به عصر فناوری اطلاعات، واژه‌ای به نام اوقات فراغت رنگ و بویی تازه به خود گرفته و اوقات فراغت به دغدغه انسان این عصر تبدیل شده است. تحولات زندگی بشر، گذر از شیوه‌های سنتی و روی آوردن به زندگی شهری، صنعتی شدن و ماشینی شدن، فراهم شدن زیرساخت‌ها، برخورداری از وسایط نقلیه و سیستم حمل و نقل و ارتباطات سریع، تمایلات مردم برای استفاده از اوقات فراغت در مکانهای خوش آب و هوا و دارای مناظر طبیعی و دور از غوغای زندگی ماشینی و... همه و همه در راستای رفع نیازهای بشر امروزی برای آرامش، تجدید قوا، استفاده مناسب از اوقات فراغت و همراهی با اعضای خانواده در محیط‌های زیبا و پرجاذبه است. بنابراین گردشگری در شکل خانه‌های دوم روستایی از پدیده‌هایی است که در دهه‌های اخیر، نواحی روستایی و به ویژه روستای مورد مطالعه را تحت تاثیر خود قرار داده است. بنابراین در این تحقیق به منظور بررسی اثرات شکل‌گیری خانه‌های دوم بر توسعه کالبدی روستای ونک از توابع شهرستان سمیرم در استان اصفهان، ضمن بهره‌گیری از روش پیمایشی و مروری بر اسناد و منابع کتابخانه‌ای، پرسشنامه تنظیمی به صورت تصادفی در یک نمونه آماری ۵۶ نفری که به روش کوکران از جمعیت ۵۵۸ نفری ساکن در روستای مورد مطالعه تعیین شده، توزیع گردیده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که:

گسترش خانه‌های دوم سبب ارتقای امکانات زیربنایی و روبنایی در قلمرو تحقیق شده است.

* گسترش خانه‌های دوم سبب تغییر بافت سنتی روستا (ساخت مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن) شده است.

* ایجاد خانه‌های دوم باعث تخریب و تغییر کاربری اراضی (باغ‌ها و مزارع) روستای ونک نشده است.

* ایجاد خانه‌های دوم سبب تغییر چشم‌انداز طبیعی منطقه شده است.

واژگان کلیدی: خانه‌های دوم، توسعه کالبدی، سکونتگاه‌های روستایی.

مقدمه

گردشگری روستایی حالتی ذهنی است که به وسیله آن گردشگران، فعالانه تجربه تفریح را در محیط روستایی جستجو می‌کنند و به دیگر بیان جهانگردی روستایی شکلی از فعالیت اقتصادی گردشگری است که در حومه شهرها و نقاط دارای شکل و بافت روستایی انجام می‌پذیرد (ارمغان؛ ۱۳۸۶: ۱۰۵).

گروهی از متخصصان، توسعه گردشگری روستایی و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی را ناشی از فشارهای زندگی صنعتی، علاقه مردم به آداب و رسوم و فعالیت‌های محلی ذکر می‌کنند، اما در مجموع موارد زیر در توسعه گردشگری موثر است:

۱- توسعه مناطق ایجاد شده برای فعالیت‌های گردشگری روستایی

۲- افزایش ارزشمندی اوقات فراغت

۳- توسعه و گسترش خطوط حمل و نقل و حذف موانع اقتصادی و سیاسی برای سفر به داخل روستا

۴- افزایش تمایل گردشگران برای سفر به روستا

۵- توسعه فعالیت‌های گردشگری در مناطق روستایی

۶- توسعه و تنوع فعالیت‌های ورزشی، گردشگری و فنی (همان: ۱۰۶)

گردشگری روستایی و ایجاد خانه‌های دوم را می‌توان از دو منظر مختلف مود توجه قرار داد: از یکسو محیط‌های روستایی و پیرامون آنها این فرصت را مهیا می‌کنند تا گردشگران فارغ از هیاهوی شهری و سیطره فناوری در بطن سنتی روستا زمانی را به فراغت بگذرانند و از دیگر سو در کنار آن اقتصاد روستایی وابسته به زمین می‌تواند راه‌های تنفس دیگری را نیز تجربه کند. هر چند گردشگری راه حلی برای تمامی مشکلات نواحی روستایی محسوب نمی‌شود، یکی از شیوه‌هایی است که می‌تواند آثار اقتصادی مهمی داشته باشد و به نوعی می‌تواند به کند شدن روند تخلیه سکونت‌های روستایی و جریان مهاجرت جمعیت روستایی کمک کند.

گردشگری روستایی با اقامت و بیتوته در نواحی روستایی همراه است. این حضور به اقامت در چادر، واگن‌های مسافرتی، خانه‌های دوم، منازل خصوصی کرایه‌ای، مهمانسراها و هتل‌ها در نواحی روستایی است. اما اقامت در خانه‌های دوم رایج‌ترین شکل فعالیت در زمینه گردشگری روستایی است و به همین دلیل شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم امروزه مهم‌ترین پیامد توسعه گردشگری در نواحی روستایی به شمار می‌آید.

شکل‌گیری خانه‌های دوم در دنیا هم چنان رو به افزایش است در فرانسه وجود ۲۳۰۰۰۰۰۰ مورد خانه دوم و تملک این خانه‌ها در بین اقشار مختلف اجتماعی-اقتصادی از مصادیق بارز گرایش به این پدیده است. این پدیده خانوارهایی که دارای درآمد متوسطی بودند را نیز شامل می‌شد (فشارکی، ۱۳۷۰: ۷۰). همچنین آلمان و ایتالیا از زمره کشورهای به شمار می‌آیند که با توجه به تعداد جمعیت ساکن خود بیشترین تعداد خانه‌های دوم را در خود جای داده‌اند. در فرانسه، خانه‌های دوم اغلب در اماکنی که از نقاط ممتاز گردشگری به حساب می‌آیند، یعنی در کنار دریا و یا نواحی کوهستانی استقرار یافته‌اند. پیامدهای ناشی از گذران اوقات فراغت گونه‌های مختلف گردشگران

خانه‌های دوم بر محیط میزبان، طیفی از اثرات مثبت تا منفی را در بر می‌گیرد. برای مثال ممکن است در ساخت خانه‌های دوم به هماهنگی و توازن آنها با هویت کالبدی روستا توجه کافی مبذول نشود (ماتیسون و وال، ۱۹۸۲: ۲۹).

شایان ذکر است از تاثیرات مثبت پدیده گسترش خانه‌های دوم در آینده را شاید بتوان برخی از کارکردهای اقتصادی که گردشگری در این زمینه ایجاد می‌کند برشمرد. کارکرد اقتصادی یکی از مهمترین کارکردها در جوامع روستایی است که نقشی اساسی در مکان‌گزینی و پایداری سکونتگاه‌ها، تولید اقتصادی، معیشت، درآمدزایی و ایجاد فرصت‌های شغلی دارد (مشیری و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۴۳).

بیان مسئله

تحولات جهانی، پیشرفت تکنولوژی، وجود وسایل حمل و نقل پر سرعت موجب شده که ساخت خانه‌های دوم در مناطق برخوردار از مواهب طبیعی در سراسر دنیا به عنوان پدیده‌ای نو شکل بگیرد. با ورود به عصر فناوری و اطلاعات، واژه‌ای به نام اوقات فراغت رنگ و بویی تازه به خود گرفت. اوقات فراغت به دغدغه انسان این عصر تبدیل شد. نیازی مهم که آدمی برای پاسخگویی به آن، مراکز و آژانس‌های سازمان یافته‌ای را تاسیس کرد که با خیال آسوده اوقات فراغت خویش را سپری کند. این فعالیت‌ها کم کم صنعت گردشگری و گردشگری خانه‌های دوم را بوجود آورد که به بزرگترین اهرم برای داشتن اقتصادی پایدار در کشورهای مختلف تبدیل شد. بسیاری از کشورهای بزرگ دنیا اقتصاد خویش را بر پایه این صنعت استوار کرده و موفقیت‌های بزرگی در این زمینه بدست آورده‌اند (ارمغان؛ ۱۳۸۶: ۳۳).

در حقیقت جامعه صنعتی تنها به تغییر مراحل تولید اکتفا نکرده، بلکه بر روی زندگی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی افراد نیز تاثیر عمیق گذاشته است تغییر عادات کهنه و خلق نیازهای جدید، ویژه افراد خانواده‌ها و طبقات اجتماعی مختلف، از تبعات جامعه صنعتی است. یکی از مهمترین این تحولات اشاعه گردشگری فردی و گروهی (خانوادگی) است، که در اثر بالا رفتن موقعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بوجود آمده است (دباغ؛ ۱۳۷۵: ۱۴). با توجه به روند شکل‌گیری و تمایلات مردم برای ایجاد خانه‌های دوم و تاثیراتی که این پدیده از ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و کالبدی در مناطق مختلف به خصوص روستاها خواهد گذاشت، برای مدیریت و ساماندهی مناسب این فضاها، توجه به خانه‌های دوم و هدایت منطقی آنها از ضروریات است. در این پژوهش، ضمن بیان مبانی نظری موضوع و منطقه مورد مطالعه (روستای ونک، شهرستان سمیرم) مورد پژوهش قرار گرفته و اثرات شکل‌گیری خانه‌های دوم بر توسعه کالبدی روستای مورد مطالعه مورد تحلیل قرار گرفته است.

مبانی نظری

بنا بر فرهنگ جغرافیای انسانی، خانه‌های دوم روستایی خانه‌هایی هستند که به وسیله خانوارهای ساکن در نقاط دیگر خریداری و یا به مدت طولانی اجاره می‌شوند. چنین خانه‌هایی معمولاً در نواحی روستایی قرار دارند و برای

مقاصد تفریحی استفاده می‌شوند و دارای عناوین دیگری از قبیل خانه‌های آخر هفته و خانه‌های تعطیلات نیز هستند (جانستون، ۱۹۹۲: ۴۲۳).

خانه‌های دوم مسکنی هستند که به طور موقت و در مدتی از سال برای مقاصد تفریحی و فراغتی استفاده می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۴: ۱۶۳).

هیأت جهانی پژوهش‌های علمی اثبات کرد که خانه‌های دوم، قسمتی از گردشگری شهرها در نواحی روستایی برای گذراندن اوقات فراغت به خصوص در مناطق توسعه یافته شمالی است. همچنین، این امر نتیجه جهان صنعتی و بالا رفتن سطح زندگی و اوقات فراغت است (شارپلی و ترفه، ۲۰۰۲: ۱۳).

شکل‌گیری خانه‌های دوم در نواحی روستایی به سه شیوه متفاوت صورت گرفته است. روش اول تبدیل مسکن‌های دائمی روستایی در روستاها به خانه دوم است. این شیوه در اروپا رواج بیشتری در مقایسه با آمریکای شمالی دارد. شیوه دوم ساخت خانه‌های دوم در قطعه زمین‌های تملک شده افراد به صورت خصوصی است که در اروپا به دلیل محدودیت در ساخت و ساز و کمبود زمین این شیوه رواج کمتری در مقایسه با آمریکای شمالی دارد. شیوه سوم، ساخت خانه‌های دوم به وسیله شرکت‌های توسعه است که در دوره‌ها و یا مناطقی که تقاضا زیاد بوده این شیوه توانسته است نیازها را پاسخ دهد (پاکیون، ۱۳۸۵: ۱۸۳).

در ایران این نوع گردشگری شاید مهم‌ترین شکل توسعه گردشگری در نواحی روستایی باشد که به طور سریع در بسیاری از مناطق به ویژه در نواحی روستایی اطراف کلان شهرها در حال رشد است. در واقع گردشگری خانه‌های دوم در بسیاری از نواحی کشور کم و بیش وجود دارد اما در برخی از نواحی روستایی کشور مانند ناحیه ساحل خزر، دامنه‌های شمالی و جنوبی البرز و جزء اینها رواج بیشتری دارد. همچنین این پدیده بیشتر به مناطقی اختصاص دارد که دارای آب و هوای ییلاقی هستند. طبق بررسی‌های انجام شده (در نواحی روستایی شمال تهران در حوضه آبخیز سد لتیان) بیش از ده هزار خانه دوم وجود دارد که حدود ۵۰ درصد اماکن را تشکیل می‌دهد (رضوانی، ۱۳۸۲: ۶۷).

به این ترتیب گردشگری روستایی به اشکال مختلف پر فعالیت و درآمد جوامع محلی موثر می‌باشد، از جمله موجبات نوآوری در تولیدات و تلاش در جهت ارتقاء کیفیت محصولات و خدمات روستایی را فراهم ساخته و موجب عرضه بیشتر و بهتر تولیدات می‌گردد، ضمن اینکه حضور گردشگران مشتاق و خریدار در محل، زمینه‌ساز کاهش هزینه‌های بازاریابی و بازار رسانی می‌شود، و همچنین گردشگری بستری مناسب برای رونق تجارت و فروش محصولات بومی می‌باشد (غفاری و فتاح پور؛ ۱۳۸۶: ۱۶۹).

معرفی قلمرو تحقیق

روستای ونک واقع در بخش مرکزی شهرستان سمیرم و مرکز دهستانی به همین نام در استان اصفهان می‌باشد. ونک با مختصات ۵۱ درجه و ۲۵ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی، در جنوب غربی استان اصفهان و در دامنه‌ی ارتفاعات زاگرس مرکزی قرار گرفته است. ونک در ۱۹۰ کیلومتری شهر اصفهان و در ۳۳ کیلومتری

مرکز شهرستان قرار دارد. ونک و حومه‌ی آن از شمال به شهرستان بروجن، از جنوب به شهرستان یاسوج، از شرق به شهرستان سمیرم و از غرب به شهرستان لردگان با مساحت ۵۰۰ کیلومتر مربع محدود می‌گردد و یکی از مراکز غنی گردشگری محسوب می‌گردد (www.roostanet.ir)

اهداف تحقیق

- به طور کلی مجموعه اهداف مدنظر در انجام تحقیق پیش رو را در موارد زیر می‌توان برشمرد:
  - بررسی تاثیر شکل‌گیری خانه‌های دوم بر توسعه کالبدی نواحی روستایی.
  - بررسی مشکلات ناشی از ساخت خانه‌های دوم و تغییراتی که ساخت خانه‌ها دوم در بافت و ساخت روستا و مساکن ایجاد کرده است.
  - پیشنهادهای در جهت زمینه‌سازی جهت توسعه و تجهیز منطقه از نظر زیر ساختهای محیطی و کالبدی.

فرضیات تحقیق

- فرضیه‌های این تحقیق به قرار زیر است:
  - گسترش خانه‌های دوم سبب ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی در قلمرو تحقیق شده است.
  - گسترش خانه‌های دوم سبب تغییر بافت سنتی روستا (ساخت مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن) شده است.
  - ایجاد خانه‌های دوم باعث تخریب و تغییر کاربری اراضی (باغ‌ها و مزارع) شده است.
  - ایجاد خانه‌های دوم سبب تغییر چشم‌انداز طبیعی منطقه شده است.

سوابق پژوهش

- فشارکی در کتاب جغرافیای روستایی (۱۳۷۰) ضمن بررسی گردشگری روستایی به خانه‌های دوم به عنوان بخشی از گردشگری روستایی توجه نمود. وی تاثیرات اقتصادی خانه‌های دوم شامل اشتغالزایی، افزایش داد و ستد، کسب سرمایه و تاثیرات اجتماعی آن را ایجاد رقابت و از بین رفتن پیوستگی جامعه روستایی، تغییر مفهوم کار، تعارض اجتماعی و فرهنگی می‌داند.

- صالحی نسب (۱۳۸۴) تاثیرات خانه‌های دوم را از حیث عدم توجه اقتصادی، تشدید مهاجرت، محدودیت اراضی کشاورزی، تاثیرات کالبدی- فیزیکی و ایجاد دوگانگی در محیط زیست ساخته شده و نوع سبک معماری تحلیل می‌کند.

- حسینی ابری (۱۳۸۰) ضمن اشاره به بهترین نمونه‌های خانه دوم در منظومه‌ها به روستاهای جاجرود، شیرکوه یزد، حاشیه زاینده رود، قمصر کاشان، طرهبه مشهد و... معتقد است که گسترش این پدیده در کشورمان به صورت خودجوش و فاقد نظارت و کنترل برنامه‌ریزی شده است (صیدایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۴).

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر ماهیتی در حوزه تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد. در این پژوهش، پس از بیان اهداف و فرضیات مورد نظر، مطالعات مقدماتی درباره موضوع تحقیق انجام و سپس مرحله تحقیق اسنادی و کتابخانه‌ای آغاز

شد. در این مرحله با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای و بانکهای اطلاعاتی، اطلاعات مورد نظر فیش برداری و جمع آوری شد. برای مطالعات میدانی پس از طرح سوالات و تنظیم پرسشنامه، این پرسشنامه در روستای مورد نظر به وسیله ساکنین محلی تکمیل شد و پس از جمع آوری داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss مورد پردازش و تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش روستای ونک با تعداد جمعیت ۵۵۸ نفر (طبق مرکز آمار ایران) می‌باشد. طبق فرمول کوکران نمونه به دست آمده ۵۶ نفر می‌باشد. با توجه به تعداد جمعیت روستای منتخب حجم مذکور به نسبت بین ساکنین روستاتوزیع و به گونه‌ای تصادفی انتخاب و سرانجام مبادرت به توزیع و تکمیل پرسشنامه شده است.

تعیین حجم نمونه

رابطه شماره (۱-۱) رابطه آماری کوکران

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N}(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1)}$$

در رابطه فوق: n=حجم نمونه، N(۵۵۸)=حجم جامعه، t=۱/۹۶ «ندازه متغیر در توزیع نرمال» p=۰/۷ «درصد توزیع صفت مورد نظر در جامعه» q=۳ «درصد افراد فاقد صفت مورد نظر در جامعه» d=۰/۰۵ «تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین محقق برای وجود آن صفت در جامعه» سطح اطمینان ۹۵٪ و احتمال خطای ۵ درصد تعریف شده است.

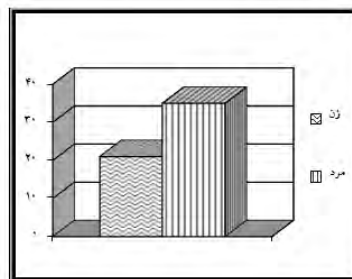
یافته‌های تحقیق

نتایج توصیفی

- وضعیت جنسی پاسخگویان

بررسی ترکیب جنسی نمونه‌ی آماری نشان می‌دهد که ۶۳ درصد پاسخگویان مرد و ۳۷ درصد زن می‌باشند.

(نمودار شماره ۱) فراوانی جنسیتی پاسخگویان

ماخذ: یافته‌های پژوهش

(جدول شماره ۱) فراوانی جنسی پاسخگویان

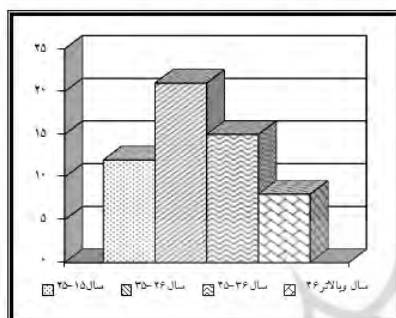
متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
زن	۲۱	۳۷	۳۷
مرد	۳۵	۶۳	۱۰۰
جمع کل	۵۶	۱۰۰	

ماخذ: یافته‌های پژوهش

- توزیع سنی پاسخگویان

بر اساس نتایج حاصل در گروه‌های ده گانه‌ی سنی، بیشترین پاسخ‌ها با ۳۷ درصد مربوط به گروه سنی ۲۶-۳۵ ساله می‌باشد. در رده‌های دیگر، گروه سنی ۱۵-۲۵ ساله ۲۱ درصد، ۳۶-۴۵ ساله ۲۷ درصد و ۴۶ ساله و بالاتر ساله با ۱۵ درصد از پاسخ‌ها را به خود اختصاص داده‌است.

(نمودار شماره‌ی ۲) فراوانی سنی پاسخگویان

(جدول شماره‌ی ۲) فراوانی سنی پاسخگویان

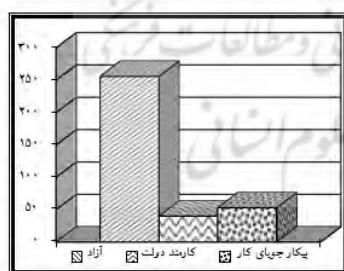
متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
سال ۱۵-۲۵	۱۲	۲۱	۲۱
سال ۲۶-۳۵	۲۱	۳۷	۵۸
سال ۳۶-۴۵	۱۵	۲۷	۸۵
سال ۴۶ و بالاتر	۸	۱۵	۱۰۰
جمع	۵۶	۱۰۰	

ماخذ: یافته‌های پژوهش

- وضعیت شغلی پاسخگویان

نتایج حاصل نشان می‌دهد که بیشترین تعداد پاسخ‌ها را افراد دارای شغل آزاد با ۶۱ درصد، کارمندان دولت با ۲۱ درصد و بیکاران جویای کار با ۱۸ درصد به خود اختصاص داده‌اند.

(نمودار شماره‌ی ۳) فراوانی شغلی پاسخگویان

(جدول شماره‌ی ۳) فراوانی شغلی پاسخگویان

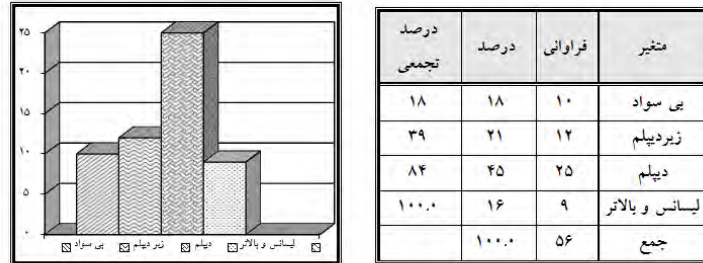
متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
آزاد	۳۴	۶۱	۶۱
کارمند دولت	۱۲	۲۱	۸۲
بیکار جویای کار	۱۰	۱۸	۱۰۰
جمع	۵۶	۱۰۰	

ماخذ: یافته‌های پژوهش

- وضعیت تحصیلی پاسخگویان

بررسی وضعیت تحصیلی پاسخگویان نشان می‌دهد که بیشترین تعداد پاسخگویان را افراد دارای مدرک دیپلم با ۴۵ درصد به خود اختصاص داده‌است. پس از آن زیر دیپلم با ۲۱ درصد، بیسواد با ۱۸ درصد و افراد دارای مدرک فوق دیپلم و بالاتر با ۱۶ درصد می‌باشند.

(جدول شماره ۴) فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان (نمودار شماره ۴) فراوانی میزان تحصیلات پاسخگویان

ماخذ: یافته‌های پژوهش

ب) نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌ها

آزمون فرضیه اول

-به نظر می‌رسد گسترش خانه‌های دوم سبب ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی در قلمرو تحقیق شده است.

(جدول شماره ۵) آزمون خی دو- رابطه بین گسترش خانه‌های دوم و ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی

ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی	خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
تعریض معابر اصلی	۱۴/۴۰	۴	۰/۰۰۱
جدول بندی و آسفالت کوچه‌ها و خیابانها	۴۷/۲۰	۴	۰/۰۰۰
حل مشکلات فیزیکی مانند کمبود آب بهداشتی، نبود امکانات بهداشتی، فاضلاب کثی و...	۲۵/۲۰	۴	۰/۰۰۶
ارتقاء سیستم آب رسانی به روستا	۳۳/۶۰	۴	۰/۰۰۰
ارتقاء سیستم برق رسانی به روستا	۳۵/۸۰	۴	۰/۰۰۲

ماخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج آزمون خی دو در جدول فوق الذکر مقدار سطح معناداری در هر یک از شاخص‌های اقتصادی سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین بین فراوانی‌های مشاهده شده و مورد انتظار تفاوت معناداری وجود دارد و طبق نتایج آزمون خی دو مشاهده شده می‌توان گفت بین گسترش خانه‌های دوم و ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی رابطه معناداری وجود دارد.

آزمون فرضیه دوم:

گسترش خانه‌های دوم سبب تغییر بافت سنتی روستا (معماری مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن) شده است.

(جدول شماره ۶) آزمون خی دو- رابطه بین گسترش خانه‌های دوم و تغییر بافت سنتی روستا (معماری مسکن از سنتی به مدرن)

تغییر بافت سنتی روستا	خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
استفاده از الگوهای شهری در ساخت و ساز روستا	۵۵/۰۰	۴	۰/۰۱
استفاده از سبک جدید معماری در روستا	۶۷/۲۳	۴	۰/۰۰

ماخذ: یافته‌های پژوهش

با توجه به نتایج آزمون خی دو در جدول فوق الذکر مقدار سطح معناداری در هر یک از شاخص‌های (استفاده از سبک جدید معماری در روستا (شبهه خانه‌های ویلایی) کوچکتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین بین فراوانی‌های مشاهده شده و

موردانتظار تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین با توجه به نتایج آزمون خی دو و مقدار سطح معناداری رابطه معناداری بین دو متغیر گسترش خانه‌های دوم و تغییر بافت سنتی روستا (ساخت مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن) دیده شد.

آزمون فرضیه سوم

ایجاد خانه‌های دوم باعث تخریب و تغییر کاربری اراضی (باغ‌ها و مزارع) شده است. توجه به نتایج نهایی و با توجه به آماده آزمون خی دو ($X^2=3/08$) و درجه‌ی آزادی ۵ با حداقل سطح معنی داری ۰/۰۰۵ در سطح $\alpha=0/05$ ارتباطی بین دو عامل ایجاد خانه‌های دوم و تخریب و تغییر کاربری اراضی (باغ‌ها و مزارع) دیده نشد. و گسترش خانه‌های دوم در روستای ونک سبب تغییر کاربری اراضی روستا نشده است.

جدول شماره ۷ (۷) آزمون خی دو - رابطه بین گسترش خانه های دوم و تخریب و تغییر کاربری اراضی

آماره‌ی آزمون خی دو	درجه‌ی آزادی	حداقل سطح معنی داری
۳/۰۸	۵	۰/۰۰۵

ماخذ: یافته های پژوهش

آزمون فرضیه چهارم

ایجاد خانه‌های دوم سبب تغییر چشم‌انداز طبیعی منطقه شده است. نظر به اینکه سطوح سنجش متغیرهای مستقل و وابسته هر دو رتبه‌ای بوده‌اند لذا از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. با توجه به نتایج به دست آمده، این فرضیه مورد تأیید واقع شد. بدین مفهوم که ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در روستای گردشگرپذیر ونک به وضوح چشم‌انداز طبیعی روستا را تغییر داده و روستا را دارای سیمای ظاهری بی نظیر کرده است.

(جدول شماره ۸) آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن - فرضیه چهارم

آلفای مورد نظر	سطح معنی داری	شدت همبستگی	تعداد	نوع آزمون
۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۴۹	۵۶	اسپیرمن

ماخذ: یافته های پژوهش

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

گردشگری در محیط‌های روستایی با توجه به توسعه شهرنشینی، بهبود سیستم حمل و نقل و ارتباطات، افزایش اوقات فراغت و غیره در حال گسترش است و به دنبال آن شکل‌گیری و گسترش خانه‌های دوم از پدیده‌های قرن بیستم و سده‌های حاضر است. نواحی روستایی از جمله عرصه‌هایی است که در این زمینه بهره‌برداری شده است و به همین علت بخش مهمی از خانه‌های دوم در نواحی روستایی ایجاد و گسترش یافته‌اند. پس از آزمون فرضیات می‌توان چنین گفت که:

- گسترش خانه‌های دوم سبب ارتقاء امکانات زیربنایی و روبنایی در قلمرو تحقیق شده است.
- گسترش خانه‌های دوم سبب تغییر بافت سنتی روستا (معماری مسکن از شکل سنتی به شکل مدرن) شده است.

- ایجاد خانه‌های دوم باعث تخریب و تغییر کاربری اراضی (زراعی و باغی) روستا نشده است.

- ایجاد خانه‌های دوم سبب تغییر در چشم‌انداز طبیعی روستا شده است

پیشنهادات

نظر به نتایج تحقیق پیشنهاداتی در سطح سیاست‌گذاری، اجرایی و کارکردی به شرح زیر ارائه می‌گردد.

۱- مدیریت و کنترل بهینه دهیاری بر منابع ارضی با هدف پیشگیری از تغییر کاربری اراضی مرغوب و نیمه مرغوب برای گسترش بی برنامه خانه‌های دوم.

۲- نظارت و کنترل بر قیمت و خرید و فروش اراضی و پیشگیری از فرایند نامبارک سوداگری زمین.

۳- برنامه‌ریزی برای ساماندهی توسعه گردشگری به ویژه گردشگری روستایی و طبیعت گردی.

۴- توسعه فیزیکی منطقه با رویکرد افزایش تقاضا برای ساخت خانه‌های دوم.

۵- حفاظت از پوشش گیاهی منطقه و اهتمام در به حداقل رساندن آثار مخرب گسترش خانه‌های دوم بر گستره اراضی زراعی و باغات.

منابع

ارمغان، سیمین، (۱۳۸۶) توریسم و نقش آن در جغرافیا، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر.
رضوانی، محمد رضا (۱۳۸۲) بررسی روند ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی شمال تهران، پژوهش جغرافیایی، شماره ۴۵، ص ۷۴-۷۹.

رضوانی، محمد رضا (۱۳۸۴) خانه‌های دوم و اثرات آن بر نواحی روستایی، فرصت یا تهدید (مطالعه موردی: نواحی روستایی شمال تهران)، پژوهش جغرافیایی، شماره ۵۴، ص ۱۰۹-۲۰۱.

دباغ، محمود (۱۳۷۵) علوم جهانگردی، موسسه فرهنگی انتشاراتی ثامن الائمه، چاپ دوم.

فشارکی، پریدخت (۱۳۷۰) جغرافیای روستایی، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.

صالحی نسب، زهرا (۱۳۸۴) گردشگری خانه‌های دوم و تاثیرات آن بر نواحی روستایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران.

صیدایی، اسکندر، خسروی نژاد، محبوبه و کیانی، صدیقه (۱۳۸۹) تاثیر خانه‌های دوم بر توسعه منطقه باغبه‌آدان، شهرستان لنجان، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره چهارم.

غفاری، سید رامین و فتاحپور، داراب (۱۳۸۴) نقش اکوتوریسم (طبیعت گردی) در توسعه نواحی روستایی، همایش ملی رشد و توسعه استان چهارمحال و بختیاری، شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی.

مشیری، سید رحیم، مهدوی، مسعود و آمار، تیمور (۱۳۸۳) ضرورت تحول در کارکرد اقتصادی نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش خورگام، شهرستان رودبار) فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای طبیعی، شماره ۵۰.

Pacion, M., 1985, **Rural Geography**, Harper and Row Publisher

Johnston, R.J., 1988, **Dictionary of Human Geography**, Second Edition, Blackwell, Oxford.

Sharpley, R and Telfer, D.J. (eds.), (2002), **Tourism and Development: Concepts and Issues**, Clevedon, Channel View.

Mathieson, A. & Wall, G, 1982, **Tourism: Economic, Physical and Social Impact**, Harlow, Longman.

The formation of Seconds Home in infrastructure's Development of rural areas (Case study: Vanak Village, Semirom City)

Mahmoud Moradi*

Assistant Prof., Payam-e-Nour University

Hamid Bahiraei

Ph.D. student in Geography & Rural Planning, Islamic Azad University,
Science & Research Branch, Tehran, Iran

Sara Ghahremani

M.A. student in Geography & Tourism Planning, Islamic Azad University,
Najaf Abad Branch, Najaf Abad, Iran

Abstract

The advent of information and technology gave the term 'leisure' a new connotation. Drastic changes in life patterns, modernization, and industrialization, the development of infrastructures, the improvement of transportation and communication systems, and the increasing tendency of people to spend more time in spectacular, natural districts far from the hustle and bustle of mechanical life all contribute to meeting modern man's need for leisure. Therefore, tourism in terms of the formation of Seconds Home has recently affected rural areas in general and Vanak Village, Semirom City, Isfahan, Iran in particular. This study, hence, aims at studying the development of Vanak Village in relation to the formation of Seconds Home. To this end, in addition to surveying library sources and documents, the researchers, using Cochran formula, collected the relevant data by distributing a questionnaire among a sample of 56 participants randomly selected from a population of 558 residents of the village. Findings indicate that the formation of Seconds Home:

- leads to infrastructure and superstructure development
- changes the rural texture from traditional to modern
- has no destructive effect on gardens and farms in Vanak village
- Prompts a change in the area's natural landscape.

Keywords: *Second Home, Rural settlements, Physical development.*

---

* (Corresponding author) moradi_m@pnu.ac.ir